ממעשה שעשו אנשי טבריא ואסרו להם בטלה הטמנה מבע"י בדבר המוסיף הבל. וא"מ מה צריך למילף ממעשה דאנשי טבריא הא תמני' היא דאין טוענין בדבר המוסיף הבל בפרק במה טוענין (לקמן ד' מז: ושם) ומבע"י איירי דמשמיטה אפי' בדבר שאינו מוסיף הבל אסור כדאמרינן בפ"ב (לעיל דף לד.) ותו"י דמתניתין דלקמן איכא לאוקמה בזין השמשות אבל מבעוד יום ה"א דאסי[א] וא"מ והא קתני טוענין בגיזי צמר ואין מטלטלין אותן ואי אין הן השמשות[ב] אין טוענין בהן והא אסור לטלטלן[ג] וי"ל דהוה מוקמינן כר' דאמר (לעיל ד' מ:) כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות וא"מ אי כר' אתיא[ד] אי מבעוד יום שרי להטמין ביה"ש ומי שרי דבל דבר שהוא משום שבות כו'[ה] וי"ל דה"א בהטמנה המירו וה"ר שמואל מוורדין מפרש[ו] ממעשה אנשי טבריא[ז] בטלה הטמנה[ח] דאסור אפי' לאוקמי דקתני ואסורין בשמיה וה"ר יונה מפרש [ט]בטלה אפי' בקדירה חיישא והיינו דקאמר בטלה משמע לגמרי מכל דבר: **אלא** פניו ידיו **ורגליו כו'.** הכל היה יכול לדקדק מסיפא דקתני בי"ט כחמין שהוחמו בי"ט[ט] אלימא רחיצה כל גופו הא הוחמו מעי"ט שרי והא לקמן אסר רחיצה בי"ט דקתמר' למחר נכנס ומזיע אבל דוחך לא ודוקא שטיפה שרי בבית המיון[יא] אלא דרך הס"ם[יב] מה שיכול לדקדק מריש מדקדק[יב] ומיהו קשה לרשב"ל דמגופה דמתניתין הוי מצי למידק בלא הך בריי"תא דמייתי מדקתני ואסורין בשמיה כ"ש פניו ידיו ורגליו דאסיר: **אלא אם כן ראויין לשתיה.** נראה לר"י[יג] דווקא שמחמם אותם לצורך שתיה אבל[יג] לצורך רחיצה אע"ג דראויין לשתיה אסרי ב"ש[יד] דהא ליתי להו מתון[יד] (בגמ' ד' יב. ושם) ובפ"ב דבילה (ד' כא: ושם) אסרי ב"ש מדורה בהתמצה בנגדה ואע"ג דראויה היא לבשל ולאפות[טו] ועוד אומר ר"י דמהכא נמי יש לדקדק דאי שרו ב"ש לצורך רחיצה משום דראויין לשתיה א"כ לא אתיא מתני' אפי' כב"ש דקתני[טז] ואסורין בחמיה ומותרין בשמיה [יז]מחלוקת בקרקע אבל בכלי דברי הכל אסור אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן הלכה כרבי יהודה א"ל רב יוסף [יח]בפירוש שמיע לך או מכללא שמיע לך מאי כללא דאמר רב תנחום א"ר יוחנן א"ר יגאי אמר [יט](רב) כל מקום שאתה מוצא שנים חלוקין ואחד מכריע הלכה כדברי המכריע חוץ [כ]מקולי מטלניות שאף על פי שרבי אליעזר מחמיר ורבי יהושע מיקל ור' עקיבא מכריע אין הלכה כדברי המכריע הדא דרבי עקיבא תלמיד הוא ועוד הא הדר

בטלה הטמנה. נראה לר"י הטמנה בדבר המוסיף הבל דהא מבע"י נתנו שם הסילון ומפני שהלונען מתחממין בכך ואע"ג דממילא אסור: **לסילוניהו.** לסילונין שלהן שחזרו בהן: **רחויין לשפיה.** לשתיה ואי בעי רוחץ בהן פניו: **לשפשפה.** שנותן על גופו ומשתמש: **והאי מגא.** ר' שמעון היא דמתיר להשתמש כל גופו בשבת בחמין שהוחמו מע"ש והיינו דקאמר בשבת בחמין שהוחמו בשבת אסור [ח]ומ"ש דקתני אלימא רחיצת כל גופו אלא חמין שהוחמו בשבת הוא דאסורין הא חמין שהוחמו מע"ש מותרין והתניא[ט] חמין שהוחמו מע"ש למחר רוחץ בהן פניו ידיו ורגליו אבל לא כל גופו אלא פניו ידיו ורגליו אימא סיפא [י]בי"ט כחמין שהוחמו בי"ט ואסורין ברחיצה ומותרין בשתיה לימא תנן סתמא בבית שמאי דתנן [כ]בית שמאי אומרים לא יחם אדם חמין לרגליו אא"כ ראויין לשתיה וב"ה [כא]מתירין א"ר איקא בר חנניא [כב]לא ישתטף אדם כל גופו בין בחמין ובין בצונן דברי ר"מ ר"ש מתיר [כג]ר' יהודה אומר בחמין אסור בצונן מותר אמר רב חסדא מחלוקת בכלי אבל בקרקע דברי הכל מותר והא מעשה דאנשי טבריא בקרקע הוה ואסרי להו רבנן אלא אי איתמר [כד]הכי איתמר [כה]מחלוקת בקרקע אבל בכלי דברי הכל אסור אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן הלכה כרבי יהודה א"ל רב יוסף [כו]בפירוש שמיע לך או מכללא שמיע לך מאי כללא דאמר רב תנחום א"ר יוחנן א"ר יגאי אמר [כז](רב) כל מקום שאתה מוצא שנים חלוקין ואחד מכריע הלכה כדברי המכריע חוץ [כח]מקולי מטלניות שאף על פי שרבי אליעזר מחמיר ורבי יהושע מיקל ור' עקיבא מכריע אין הלכה כדברי המכריע הדא דרבי עקיבא תלמיד הוא ועוד הא הדר

שיעור לרגליו אבל לצורך כל גופו לא והיינו טעמא שהבגדים חשודים לפעמים שיחממו עיקרן לרחיצה:

וב"ה מתירין. משמע דוקא לרגליו אבל לצורך כל גופו[ב] לא וכן משמע בכולה שמעתין דמתמיהין בחמין שהוחמו בי"ט כחמין שהוחמו בשבת וגזרו על הזיעה ביו"ט כמו בשבת דלאמר בגיטה בהמניא (לב.) ולקמן (דף מ. ושם) מ"ל משמע שאסור לעשות הצערה[כא] משום רחיצה שאם לא כן לא היו גוזרים על הזיעה ומימה דמ"ש הצערה דרחיצה מהצערה דזיעה דשרי מדאורייתא דלמוכח התם[כב] ואומר ר"י בשם ריב"ץ דרחיצה אינה אלא לתענוג ואסורה[כג] כמו מוגמר דאסור בפ"ק דכתובות (ד' ז. ושם) משום דאין שוה לכל נפש וכן משמע בירושלמי דהיינו טעמא דרחיצה[כד] אבל[כה] זיעה שוה היא לכל נפש דאינה תענוג אלא[כו] לברייאות[כז] והא דתניא לקמן (ד' מ.) מרחץ שפקקו נקביו מעי"ט לא לכל נכנס ומזיע[כח] ה"ה אפי' חוסם בו ביום[כט] אלא[ל] נקט מעי"ט דאפ"ה בוקא מזיע אבל רוחץ[לא] לא:

בין חמין בין בצונן. נראה לר"י דהיינו אפי' חמין שהוחמו מע"ש דהא אוסר אפי' צונן ומסתמא בהכי ממין אסיר ר' יהודה[לב] ועוד דמסתמא לא מייתי בדעבדי איסורא והאי תנא הוא דקאמר היינו ר"ש[לג] ועוד אומר ר"י דיש להוכיח דבחמין שהוחמו מע"ש פליגי דאמר בפרק תבא (לקמן ד' קמז. ושם)[לד] מה חמי מוציא חמין אף מי מערה ממין הרוחץ דיעבד אין לכתחילה לא מכלל דלהשתמש אפי' לכתחילה מני ר"ש היא דתניא לא ישתמש בו' ואי בשהוחמו בשבת פליגי אבל מערב שבת שרי ר' יהודה אמאי צריך לאוקמה כר"ש לוקמה כר' יהודה ובהוחמו מע"ש דהא דומיא דחמי מערה אסיר ר' יהודה: **והא מעשה דאנשי טבריא** בקרקע הוה **ואסרי** להו. הקשה ה"ר אליעזר ממי"ץ מאי פריך התם דוחמו בשבת דקתני כחמין שהוחמו בשבת משמע דבהוחמו מע"ש שרי[ג] והכא בהוחמו מע"ש פליגי דפרישית ומפרש הר"ל יוסף דס"ל להש"ס מדמתמיר ר"מ כ"כ דאוסר אפי' צונן[לו] מתמיר נמי לאסור[לז] ע"ש אמו שבת[לח] ולהכי פריך והא מעשה דאנשי טבריא בקרקע הוה ואסרי להו[לט] בהוחמו בשבת[מ] ורב חסדא קאמר אבל בקרקע ד"ש מותר אפי' בהוחמו בשבת דהא לר"מ אי הוה אוסר להו בהוחמו בשבת דהא דומיא דמי מערה אסיר בהוחמו מע"ש נמי הוה אוסר דר"מ אוסר להשתמש בצונן אפי' בקרקע כדמסיק דבקרקע פליגי ובפרק שמונה קרצים (לקמן דף קט. ושם) משמע דשרי דקאמר התם רוחצין במי גרר ובמי חמתן ובמי עקיא ובמי טבריא אבל לא בים הגדול ומרמיהו רוחצין במי טבריא ובים הגדול כו' ומוקים בתרייתא כר' מאיר וי"ל דבקרקע דהכא דאסר דומיא דכלי דמי לחדש רוחץ בחמין והתם בנהר תירו שנראה כמיקר בנהר ואפי' בחמי טבריא לא דמי לחדש רוחץ בחמין:

אמר רבה בר בר חנה פ[מא]**הלכה כר'** יהודה. אע"ג דר' יוחנן אית ליה הלכה כסתם משנה[מב] הכא משום דר' יהודה מכריע הוא[מג] אין הלכה כסתם וקשה דבפרק קמא דפסחים (דף יג. ודף כא. ושם) פריך וימא מר הלכה כר' מאיר דתסם לן תנא כוותיה אע"ג דסבר דרבן גמליאל מכריע הוא דפריך בתר הכי וימא מר הלכה כרבן גמליאל דהוה ליה מכריע וי"ל דתסם דהכא גריע מההוא דתסם דהכא דתסם במתני' ומתלוקת בברייתא והלכה ממכריע ומיהו אי לאו הכרעה הוה הלכה כסתם מתני' אע"ג דמתלוקת בברייתא: (נעיל) **הא** חמין שהוחמו **מבעוד יום מותרים והתניא** חמין שהוחמו בו'. מימה לוקי הכיא בריי"תא דאסרה בכלי משום דהרואה אומר בחמין מותרין[מד] בקרקע כדמפליג בסמוך בין כלי לקרקע וי"ל דדוקא בשיטוף דקיל איכא לפלוגי אבל בהוחמה דחמירא לא מסתברא לפלוגי בהכי:

הילמא

עין משפט נר מצוה

יד א ב מיי' פ"ז מה"מ מהל' יו"ט הלכה עז סמג לאוין עה טוש"ע או"ח סימן תקיז סעיף כ:

טו ג ד מיי' פכ"ג מה"מ שבת הלכה ג סמג לאוין סה טוש"ע או"ח סימן שכו סעיף ג:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה והא תנא וכו' שהוחמו בשבת אסור בחריצה הא שהוחמו:

מוסף רש"י

לא יחם אדם חמין לרגליו. לרחוץ רגליו, אוכל נפש המיר המצוה ולא לשבעיר אור בשביל רחיצה (ביצה כא:).

תוס' ישנים

(א) הא דלא מיימי בעבר ושהה מהכא דלקמן דשאני הטמנה דיש להחמיר:

(ב) ואם תאמר ולימא דמתני' קודם גזירה וי"ל דמשמע דאחר גזירה דגזירה קדמוני' היתה:

(ג) ותה"מ מפרש דחמין שהוחמו מע"ש הייט שנתלקו מעל האור מע"ש ושהוחמו בשבת הייט נמי שהוחמו מע"ש כל זמן אך מתחממים והולכין גם בשבת דומיא דאגמי טבריא ודהכהו פליגי ר"מ ור"י ור"ש ודומנן קרי שהיו חמין כבר ונצטננו אבל בנתתלקו מע"ש אפילו ר"מ מודה דשרי להשתמש ולא לרחוץ ואפי' תנא הוא ר"מ ור"י דאסרי חמין שנתחממין והולכין גם בשבת והשתא פריך שפיר דאם מעשה דאנשי טבריא בקרקע הוי ותיימב נמי הכיא דפ' שנתנה שלים דאמי ר"מ לרחוץ בקרקע וכן בפרק תבא דמוקי כר"ש:

מוסף תוספות

א. אבל מעשה דאנשי טבריה דייקינן שפיר דאסור מבעוד יום, שמי הסילון היו מתחממין מבע"י מדקתני 'בחמין שהוחמו בשבת' מכלל דלאו בשבת הוחמו. תוס' כלא"ם. ב. איריי. תוס' כלא"ם. ג. א"ר ה"ק, טומנים בהם מבע"י, ואין מטלטלים אותם משחשכה ולא בביה"ש. ריטב"ש. ד. הכי הר"א דמבע"י שרי להטמין בדבר המוסיף הבל ובביה"ש אסור, הא. תוס' כלא"ם. ה. א"כ, אפ' בדבר המוסיף הבל יטמין, כדרך שהוא מטמין מבע"י. רבינו ר"ל. ו. דאי ממתני' דאין טומנים בגפת ובזבל, הר"א דהני מילי לכתחילה, אבל בדיעבד לא מיתסר החבשיל, ואז לא יהיו העולם נמנעים מלהטמין בדבר המוסיף, אבל. ריטב"ש. ז. ואסרו להם בדיעבד. ריטב"ש. ח. שכיון שאסרו להם התבשיל נזהרו בכך. מי כר"ן. ט. ובמאי. תוס' כלא"ם. י. מרחץ שפקקו נקביו מערב יו"ט. תוס' כלא"ם. יא. אל[מא] פניו ידיו ורגליו תנן סתמא כב"ש. תוס' כלא"ם. יב. ובתר, דייק מסיפא. תוס' כלא"ם. יג. אם לא הי'

מסורת הש"ם

(ה) [לקמן מ.], ג) ביצה כא:, ג) [לקמן קמז.] ע"ש תוספתא פ"ד, ד) [בכורות ט. וש"נ], ה) [ע"ל רפז], ו) [לעיל כט.], ז) [וכ"כ תוספות עירובין טז. ד"ה אימא ובכתובות נא. ד"ה מני ודף פט. ד"ה ש"מ וב"ב כ. ד"ה הא ועי' תוס' לקמן מו: ד"ה כבתה ותוס' בכלות מב. ד"ה הקבו ותוספות ב"מ יג: ד"ה הא מנני וע"ע רש"י ב"מ כג: ד"ה הא אל בי"ב], ח) [אמר ר' יוחנן הלכה מו'],

גליון הש"ם

גמ' הבי איתמר מחלוקת בקרקע, עי' מ"ק דף יט ע"ב תוס' ד"ה אפילו בקדירה חייתא. עי' לקמן דף מז ע"ב תוס' ד"ה במה עוסקין: ד"ה אא"כ וכו' נראה לר"י דוקא שמחמם. עי' לקמן דף עו ע"ב תוס' ד"ה הואיל ולאוין: בא"ד דהא ליתי להו מתון. דבריהם צ"ע לענין מתון מה הפרש בין ראויים לו לאינן ראויים. ולפימי בבא"מ שהוסיף ומקן בלית ליה מתון ליה הואיל ויסוד זה נמחל מפיליכת הגמ' דפמים דף מז ע"ב וכמ"ש התוס' שם ד"ה אהבעבה לא ליתיה ועע"ע ובתשובה וגם בדרכות האלרבמי בזה בעמ"ש: בא"ד בראטרינן פרק הדר נשיילה. ק"ל למלי הוליכו לרחיה זו דלפשר לצרך מילה עדיף. הא להדיא איתא בריי"תא עדוכה בבילה ממנה נמחנים מים אע"פ שא"ל אלא לקיחון אחד:

רב נסים גאון

חדא דר' עקיבא לגבי רבי אליעזר ורבי יהושע תלמיד הוא. פירוש שלו המצאנו בנדרים בפרק הנודר מן המבושל (דף נ) ר' עקיבא אקדשא ליה בתתיה דבר כלבא שבוע כו'. אמרה לו זיל הוי בבי רב, אזל הוה י"ב שנין קמיה רבי אליעזר ורבי יהושע. ובהרבה מקומות המצאנו כשהוא מדבר עם אחד מהן אומר ר' תרשני לומר לפניך דבר אחד ממה שלימדתני תגד דאלך [תמצא זה] בר"ה (כה:) בשעה ששיגר רבן גמליאל לר' יהושע גזור אני עליך שתבוא אצלי במקלך כו', דתניא הלך ר"ע לר' יהושע מיצר, א"ל ר"ע ר' תרשני לומר לפניך דבר שאחד שלימדתני. ובסנהדרין (דף סז) ר"ע אומר משום ר' יהושע שנים מלקטין קישואין כו', ובתלמוד אמרו גמרה מר' אליעזר ולא סברה הדר גמרה מר' יהושע ואסברא ניהליה. ועוד הא הדר ביה רבי עקיבא לגבי ר' יהושע. מפורש זה בפרק במה מדליקין (דף כמ).

רבינו חננאל

מדאסרו להם רבנן שמע מינה דבטלה הטמנה בדבר המוסיף ואפילו מבעוד יום. אסיקנא דכופה מקום שפיתת קדירה אחת הוא, ואם הוסק בגפת או בעצים הרי הוא כתנור ואסור לסמוך בו, וכ"ש בתוכו או על גבו, וכן לשהות בו

אע"פ שהוא גרוף וקטום אסור. נמצא האסור שני פנים, צונן שלא החומו כל עיקר, ותבשיל שהתחיל להבשל ולא הגיע למאכל בן דרוסאי, והמותר שני פנים, חמין שהוחמו ולא בשלו כל עיקר, ושבשלו כמאכל בן דרוסאי ואפילו בשלו כל צרכו מותר. ומאי דקשי ליה זיקא, מסקנא כלישנא בתרא וכרב אשי דבין דגדיא ובין דבר אחר בין שרוק ובין שלא שריק שרי. לא יטמינגה בחול ובאבק דרכים בשביל שתצלה דברי הכל אסור. מעשה שעשו אנשי טבריא הביאו סילון של צונן כו'. אין הלכה כאנשי טבריא דהא תבריהנהו לסילוניהו. אוקימנא הא דתנן אסור ברחיצה, להשתפך בהן כל גופו ור' שמעון היא דשרי בחמין שהוחמו מע"ש להשתטף, דתניא אסור להשתטף בין בחמין בין בצונן דברי רבי מאיר, ורבי שמעון מתיר, רבי יהודה אומר בחמין אסור בצונן מותר. אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן הלכה כר' יהודה.

מחממם לצורך שתיה [אלא]. תוס' כלא"ם. יד. שהוחרמה מלאכה לצורך הותרה נמי שלא לצורך. רמב"ן. [ד]בעינן צורך אוכל נפש. ריטב"ש. טו. ר"ראויין" דהכא פי' מוכנין. רשב"ם. טז. ביו"ט כחמין שהוחמו ביו"ט. תוס' כלא"ם. יז. כיון שהוחמו לדעת רחיצה. רשב"ם. יח. כדי צורך רחיצה. ריטב"ש. יט. גבי ינוקא דאשתפוך חמימי'. תוס' כלא"ם. כ. היכא דאינן רואיים לשתיה. תוס' כלא"ם. כא. מן התורה. תוס' כלא"ם. כב. דאפי' לעשות פחמים ולמוסרן לאולירין מותר מן התורה. תוס' כלא"ם. כג. מדאורייתא. מי' כר"ן. כד. דבעי התם מותר לשתות ואסור לרחוץ, ומתרץ [לאו משום דכתיב] 'אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם'. רמב"ן. כה. פניו ידיו ורגליו צורך כל נפש, וכן, רמב"ן. כו. משום רפואה היא, לשמור. מי כר"ן. כז. והכל צריכין לה, משא"כ ברחיצה. מי כר"ן. כח. לאו דוקא פקקו נקביו מערי"ט אלא. תוס' כלא"ם. כט. שרי להזיע. תוס' כלא"ם. ל. משום רחיצה. תוס' כלא"ם. לא. (ד)אע"ג דמערי"ט הוסק. תוס' כלא"ם. לב. דהא מכריע עבוד לי' תלמודא. ריטב"ש. לג. דשרי בהוחמו בערי"ש, אבל אם הוחמו בשבת לא הוה שרי. תוס' כלא"ם. לד. 'הרוחץ במי מערה ובחמי טבריה מסתפג באלונטית', דייקי בגמ'. ריטב"ש. לה. אלא ש"כ דפלוגתא דהני תנאי דשהוחמו מער"ש, אבל בהוחמו בשבת אפי' ליגע באצבע קטנה אסיר בהם לדברי הכל. ריטב"ש. לו. בכלי. תוס' כלא"ם. לז. בחמין שהוחמו. תוס' כלא"ם. לח. כל מה שהיה אוסר אם הוחמו בשבת, ולא הי' מתיר בהוחמו מער"ש אלא מה שהי' מתיר אם הוחמו בשבת. תוס' כלא"ם. לט. לכל הפחות בחמין. תוס' כלא"ם. מ. וא"כ לר"מ יהא אסור אפי' הוחמו מער"ש. תוס' כלא"ם. מא. ברוחץ בגומא. תוס' לקמן קט. ד"ה ולמלן. מב. ומתני' [ר"ש היא. רמב"ן] [ד]שריא בקרקע חמין שהוחמו מער"ש. תוס' כלא"ם. מג. במקום מלוכלת דבריי"תא, ובהכרעה. רשב"ם. מד. דשריא, דוקא. תוס' כלא"ם.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

הדר ביה רבי עקיבא. כדאמרינן בפירקין דלעיל (דף כט:). לשון מכריע מכביד מטה כף מאזנים ומכריע את שכנגדו. כגון הכא בחמין אסור השתא הוה ליה ר' שמעון דמתיר בחמין ימיד במקום שנים נמצא ר' יהודה מכביד את כף המשקולת שהרי ר' יהודה עם רבי מאיר שנים לאיסור ובצונן מותר הוי ליה ר' מאיר בצונן ימיד במקום שנים נמצא ר' יהודה מכביד את כף המשקולת: **ה"מ.** דא"ל יוחנן הלכה כדברי המכריע במכריע במשנה כי ההיא דמטוליות: **קעין פניו.** כלומר כל אחד בפני עצמו: **רוחץ בהן כל גופו.** ביחד אלא שמשייר אבר אחד: **איפיציה כל הני.** וליכא לשנויי כעין פניו ידיו ורגליו דהא כל גופו יחד קאמר חוץ מאבר אחד: **א"ל רב יוסף לאביי.** משום דגדל אביי בבית רבה בר נחמני שהיה לאם קודם לרב יוסף ומת היה שואלו רב יוסף איך היה רואהו והיה: **מי עביד כשמעתיה דרב.** בהא מילתא דרחילה: **מאי סברני ליה.** שיטה דהש"ס פרכא ליה: **לא שמיע ליה.** דלרבה הא מיובתא משום הכי מספקא ליה לרב יוסף ברבה דלילמא עביד כרב: **ואי לא שמיעא ליה.** אמאי מספקא ליה לרב יוסף: **הא ודאי עביד.** רבה בכל מילי כרב: **לחומרי דרב הוה עביד.** בר מהני תלת חומרי אבל כקולי דרב איכא דלא עביד והא קולא היא ודילמא לא עביד: **שפקקו נקביו.** שלא יצא תמימותו: **רוחץ בו מיד.** ואין צריך להמתין בכדי שיעשה. ל"א שפקקו נקביו אותן נקביים שמרחץ מתחמם על ידיהן אשר ניסקת מבחוץ מתחתיו [ט] לו"ר ועיקר. רוחץ בו מיד שהרי לא נתחמם בשבת אבל בשבת לא שהרי גזרו על הרחילה: **ומשתטף בביב החילון.** שלפני המרחץ ולא בתוך המרחץ שלא יאמרו רוחץ הוא כדאמרן דאסרו את הרחילה אבל הזיעה התירו. והיאך היא זיעה עומד או יושב בבית המרחץ ואינו נותן מים עליו והוא מתחמם ומזיע: **מחופין בגסרים.** ולא היו צריכין לחוש שמא נתחממו בשבת מחומו של מרחץ: **הסחיטו לאסור.** את הזיעה: **אמבטאות.** בתי מרחץ גדולים: **מעייל בהן.** מהלך בתוכן לפי דרכו ולא להזיע: **ואינו חושש.** שמא יאמרו מזיע הוא ואע"ג דאסרו את הזיעה: **מאי עובדי עבירה.** דקאמר לעיל שאסרו זיעה על ידיהן: **אסרו להן אם החמין.** לגמרי: **ועדיין היו רוחצין בחמין.** שהותמו מצע"י: **שאין הדבר עומד.** שלא היו ליבור יכולין לקבל מתוך שאסרו להם את הכל: **במקומה עומדת.** לאיסור: כי הצונן ראו שאין הדבר עומד להן [י]התירו להן חמי טבריה [כ]וזיעה במקומה עומדת אמר רבא האי מאן דעבר אדרבנן שרי למיקרי ליה עבריינא כמאן כי

דילמא ה"מ במתני' אבל בברייתא לא. [מ]אע"ג דלא קאמר בשמעתינו [נ] הכא משמע דאין הלכה כמותו משום דסתם מתני' דלא כווותיה[ב] [ס]: **הלכה כדברי המכריע.** הכרעה כגון קולי מטליות שר"א ור"י הזכירו בפירוש בדבריהם מוכן ושאינו מוכן דהיינו תלתא במגוד והניחו אחורי הדלת שגילו בדבריהם שיש סברא לחלק בזיעתם אלא שנראה להם דסוף סוף אין לחלק בזיעתם לכך הוי ר' עקיבא שמחלק בזיעתם מכריע וכן ר' יהודה הוי מכריע דר' שמעון ור"מ הזכירו בדבריהם חמין וצונן והכרעה שליטית דלא הוי'א הכרעה הוי כי היא דפ"ק דפסחים (דף כא.) חביית של יין של תרומה שנטמאה ב"ש אומרים תשפך [ע] הכל וב"ה אומר תיעשה זילוף אמר ר' ישמעאל בר' יוסי אני אכריע בשלה תשפך [פ] הכל ובבית תעשה זילוף אמרו לו אין הכרעה שליטית מכרעת משום דלא הזכירו ב"ש וב"ה בדבריהם בית ושלה ולא גילו שיש סברא לחלק בין בית לשלה משיב לה הכרעה שליטית ולא בפירוש הקונטרס דפירש התם דטעמייהו דב"ש לא משום תקנ' אלא מטעם אחר כמו משום ריחא אלא משום דלא הזכירו בדבריהם בית ושלה כדפי' וב"ה דהוה מצי למימר ליה דאין הכרעת תלמיד הכרעה כדאמר הכא אלא רבותא אמרו דאפי' לא היה תלמיד אינה הכרעה והא דתנן בברכות (דף מג:) ב"ש אומרים מברך על הסמן ואח"כ מברך על ההדס וב"ה אומרים מברך על ההדס ואח"כ על הסמן א"ר גמליאל אני אכריע שמן זכיון לריחו וזכיון לסיכתו הדס לריחו זכיון לסיכתו לא זכיון[ג] וא"ל יוחנן הלכה כדברי המכריע פר"ת התם דהוי'א כהכרעה שבכל הש"ס ולא הירא דלא הוי'א הכרעה אלא[ד] כדפי' והתם אינו אלא מפרש טעמא דבית שמאי[ה] ור"מ פי' אין הכרע' שליטית מכרעת היינו הכרע' דור שליטי כמו ר' ישמעאל בר' יוסי שהיה דור שליטי לב"ש וב"ה ולאו דוקא דור שליטי אלא ה"ה שני[ו] ובכל מקום נקט הכרעה שליטית משום בריית'א דפסחים[ז]:

למוצאי שבת רוחץ מיד. דוקא לרחוץ אבל להזיע נכנס אפי' בשבת ומזיע כמו ב"י"ט דאמר בסמוך לאפי' בשבת הוי זיעה שריא עד הגזירה[ח] ולאחר גזירה אפילו בי"ט אסרו לאיוס טוב קתני משרבו עוברי עבירה התחילו לאסור[ט] והוה מצי לערוביינהו וליתנינהו מרחץ שפקקו נקביו מערב שבת או מערב יום טוב למחר נכנס ומזיע ומלוכלך שבת ויום טוב רוחץ מיד אלא אי עריב ותני להו הוה אמינא דדוקא בשבת אסרו הזיעה ולא ביום טוב דעובדא דמייתי בשבת הוה להכי מפליג להו השתא משרבו עוברי עבירה קאי איום טוב אבל לא אשבת דזיעה לא הוזכרה גבי שבת: **אלא** שחמין שלו מחופין **בגסרים.** פי' בקונטרס אלא היו צריכין לחוש שהוחמו בשבת מחוס המרחץ משמע שסובר שנשתטפו בחמין שהוחמו מע"ש ולעיל אסר רבי יהודה גופיה ושמע יחלק בין שבת לייום טוב ומיהו בתוספתא גרסינן ונשתטפו בצונן אלא שחמין שלו מחופים ולא יסברו העולם שרחצו בחמין:

מפני

ג) [לעיל כט:], ב) [ברכות יב. וש"נ], ג) [לעיל לט:], ד) [רש"ל מ"ז], ה) [לעיל כב. ספרים קח. מגחות מפ:], ו) בכל המקומות איתא מתרגין, ז) תוספתא שבת פ"ד, ח) מאן דגרס דגמי דילמא גרס הכא לא שמיע ליה לרב יוסף, ט) מיבת לו"ר כמו לרבינו יהודה הנו', י) [עי' ברכות יט. דמשמעינו קאמרינן והא כרבי חיא], כ) [ועי' תוס' מגחות לא: ד"ה מי קאמר וכו' מילתו בתוספו אחר], ל) שם איתא חבב, מ) חבב, נ) [ועי' יתר תריסות בתוס' ב"ק קטו. ד"ה הכרעה],

מוסף רש"י

ראי מכללא מאי. ומי אמר ליה מכללא מאי גריעותא אלא (ברכות יב.) מה לנו מי איתמר מכלל מי בפירוש הא מכא מלא שפיר שמעינן ומה יש לנו לגמגם בכלל זה (חולין צד.). כל מילי דמר. רבה בר נחמני (לעיל כב.). מטליין מבגד לבגד. להטיל צלית מטלית יפן לצלית חדש, ומגחות מפרש טעמא דמאן דאמר (שם). ומדליקין מנר לנר. דתמוטה (שם). והלכה כר"ש בגרירה. דאמר דבר שאין מתכוין מותר, ואמ"ג דקעביד מרץ והוי מולדה דמותר אי נוטה, ומשום דהלכתא כרב בפיקורי בטליה הש"ס בר מהני מלתא, נקטינהו בהדי הדדי (שם).

מוסף תוספות

א. הא ר'(ב)כל מקום קאמר. תוס' הרא"ש. כל מקום' משמע אפי' בברייתא. המג"ן. ב. וא"ר יוחנן הלכה כסתם משנה, הלכך אע"ג דא"ר יוחנן בכל מקום הלכה כדברי המכריע, וסמכי' עלה, ודחי סתמא דתמני' מחמת מכריע כדקאמר 'כל מקום', הנ"מ בשההכרעה במשנתינו, דאתיא הכרעה דתמני' ודחיא סתמא דתמני', אבל בשההכרעה היא בברייתא לא דחי' סתמא דתמני' מקמי הכרעה דברייתא, דאם רבי שנאה סתם ולא הכרייע, ר' חייא מניין לו. המג"ן (ועי' מהר"ם). ג. הלכך שמן עדיף. תוס' ב"ק קט. ד"ה הכרעה. ד. [בד]ס"ל פלגא כמר ופלגא כמר. תוס' ב"ק קט. ד"ה הכרעה. ה. וס"ל כווותי' לגמרי, וכן בכל מקום שאם תנא אחד יסבור כתנא אחר, לא יקרא בכך מכריע. תוס' ב"ק קט. ד"ה הכרעה. ו. כלומר, תלמיד אתה, ואין זו הכרעה כדאמר, ר"ע תלמיד הוה, וה"נ הוה מצ"ל דור שני, דהיינו נמי תלמיד, אלא. תוס' ב"ק קט. ד"ה הכרעה. ז. [ד]כך היה המעשה. תוס' ב"ק קט. ד"ה הכרעה. ח. דהא קודם בזירה נשנית ברייתא זו, מדקתני גבי ר"ש למחר נכנס ומזיע. תוס' הרא"ש. ט. דברייתא איירי ביו"ט כדקתני מעשה במרחץ בב"ב שפקקו נקביו מערי"ט, אלמא ביו"ט ישבת אסרו כאחד. תוס' הרא"ש.

עין משפט נר מצוה

מז א מיי' פכ"ב מהלכות שבת הלכה כ סמג לאוין סה טוש"ע או"ח סימן שמו סעיף ח:

מח ב שם סעיף יא:

יח ג מיי' פ"ח מהלכות י"ט הלכה מו סמג לאוין עה טור שו"ע או"ח סימן תקיז סעיף ב:

יט ד מיי' פכ"ב מהלכות שבת הלכה כ סמג לאוין סה טוש"ע או"ח סימן שמו סעיף ח:

כ ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף יב:

גליון הש"ם

תוס' ד"ה דילמא ה"מ במתניתין וכו' אע"ג דלא קאמר במשנתנו. עי' מענה למלך רים הלכות בית המחיה:

רבינו חננאל

הא דקאמר שמואל חמין שהוחמו מע"ש אינו רוחץ בהן בשבת אלא פנוי ידיו ורגליו, תניא כוותיה וקי"ל כוותיה דשמואל הא. א"ל לרבה בר בר חנה בפירוש שמיע לך מיניה דר' יוחנן דהלכתא כר' יהודה דבצונן מותר להשתטף אבל בחמין אסור, או מכללא. מאי כללא, דא"ר יוחנן א"ר יגאי כל מקום ששנים חולקין ואחד מכריע הלכה כדברי המכריע חוץ מקולי מטליות שפרשנום בפרק של מעלה, והוא זה ששנינו בכלים בפרק כ"ח פחות משלשה על שלשה שהתקינה לפקק בה את המרחץ כו', אף על פי שרבי אליעזר מחמיר ורבי יהושע מיקל ורבי עקיבא מכריע שאין הלכה כרבי עקיבא, חדא דתלמיד הוא ואין תלמיד מכריע על רבו, ועוד הא הדר ביה ר"ע לגבי דר' יהושע. ואסיקנא דאי מכללא מאי הוי ר' יהודה מכריע הוא והלכתא כדברי המכריע, ובין [בפירוש ובין] מכללא חדא הוא. ואמרינן דילמא הני מילי אם תהיה מחלוקתם במשנה אבל חלוקתם בברייתא לא. אמר ליה בפירוש שמיעא לי. והא דאמר אביי כל מילי דמר עביד כרב בר מהני תלת, אסיקנא רבה כחומרי דרב הוה עביד, כקולי דרב לא הוה עביד. ת"ר מרחץ שפקקו. פי' פקקו, סתמו נקביו, מע"ש למוצאי [שבת] רוחץ בה מיד. פקקו נקביו מערב יום טוב למחר נכנס ומזיע ויוצא ומשתטף בבית החיצון, וכן עשו ר' אלעזר בן עזריה ור"ע במרחץ של בני ברק. משרבו עוברי עבירה התחילו לאסור שהיו מחמין בשבת ואומרים מע"ש החמנו, אסרו להן חמין והתירו הזיעה כו'. ואסיקנא אסרו להן אפילו חמין שהוחמו מע"ש ואפילו חמי טבריא וכ"ש חמי האור, ואפילו זיעה אסרו להן אלא צונן בלבד, שראו שאין הדבר עומד חזרו והתירו להן חמי טבריא בלבד, וזיעה במקומה עומדת באיסור. אמר רבא מאן דעבר על דברי חכמים שרי למיקרייה עבריינא,

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

מפני שמפשיר מים שעליו. כגולה שמעתא וכמתניתין גבי מיחם שפיגמו משמע להפשיר מים לגורך שמייה מותר[א] דהפשירן לא זהו כיבולן. והכא דאסורין מפרש ריב"ל[ב] דדומה כלוחץ במים חמין[ג] ויבא להחם חמין[ד] לרחון גופו:

ובלבד שלא יביא קומקומום בו'. [ה]פירוש כל זמן שהאלונטית שם שמא יפלו המים על האלונטית[ו] ואתי לידי שחיטה[ז] אי נמי לא יביא משום רפואה וגזרו אטו שחיקת שמנים טופי מאלונטית דלא מיחזי כרפואה כ"כ:

ושמע מינה כלי שני אינו **מבשל.** תימה מאי שנא כלי שני מכלי ראשון דאי יד סולדת אפי' כלי שני נמי ואי אין יד סולדת אפילו כלי ראשון נמי אינו מבשל ויש לומר לפי שכלי ראשון מתוך שעמד על האור דופנותיו חמין ומחזיק חומו זמן מרובה ולכך נתנו בו שיעור לכל זמן א) שהיד סולדת בו אסור אבל כלי שני אף על גב דיד סולדת בו מותר שאין דופנותיו חמין והולך ומתקרר: **וכי תימא בלשון חול קאמר ליה.** ואע"ג דאסור להרהר נימא דאין אסור להרהר אלא בלשון קדש והוא הרהר בלשון חול:

פשיטא

כי האי תנא אמבטיאות של כרכים מטייל בהן ואינו חושש אמר רבא דוקא כרכין אבל דכפרים לא מ"ט כיון דזוטרין נפיש הבליהו ת"ר [א]מתחמם אדם בנגד המדורה ויוצא ומשתטף בצונן ובלבד שלא ישתטף בצונן ויתחמם בנגד המדורה מפני שמפשיר מים שעליו ב) ת"ר [ב]מיחם אדם אלונטית ומניחה על בני מעים בשבת ובלבד שלא יביא קומקומום של מים חמין ויניחנו על בני מעים בשבת ודבר זה אפי' בחול אסור מפני הסכנה ג) ת"ר [ג]מביא אדם קיתון מים ומניחו כנגד המדורה לא בשביל שיחמו אלא בשביל שתפיג צינתן ר' יהודה אומר מביאה אשה פך של שמן ומניחתו כנגד המדורה לא בשביל שיבשל אלא בשביל שיפשר רשב"ג אומר אשה סכה ידה כנגד המדורה וסכה לבנה קטן ואינה חוששת איבעיא להו שמן מה הוא לתנא קמא רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו להתירא רב נחמן בר יצחק אמר לאיסורא רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו להתירא שמן אע"פ שהיד סולדת בו מותר קסבר ת"ק שמן אין בו משום בשול ואתא רבי יהודה למימר שמן יש בו משום בשול והפשרו לא זה הוא בשולו ואתא ר' שמעון בן גמליאל למימר שמן יש בו משום בשול והפשרו זהו בשולו רב נחמן בר יצחק אמר לאיסורא שמן אע"פ שאין היד סולדת בו אסור קסבר שמן יש בו משום בשול והפשרו זהו בשולו ואתא ר' יהודה למימר הפשרו לא זהו בשולו ואתא רשב"ג למימר שמן יש בו משום בשול והפשרו זהו בשולו רשב"ג היינו ת"ק איכא בינייהו כלאחר יד א"ר יהודה אמר שמואל [ד]אחד שמן ואחד מים יד סולדת בו אסור אין יד סולדת בו מותר והיכי דמי יד סולדת בו אמר רחבא כל שכריסו של תינוק נכויות א"ר יצחק בר אבדימי פעם אחת נכנסתי אחר רבי לבית המרחץ ובקשתי להניח לו פך של שמן באמבטי [ה]ואמר לי טול בכלי שני ותן שמע מינה תלת שמע מינה שמן יש בו משום בשול ש"מ [ו]כלי שני אינו מבשל וש"מ הפשרו זהו בשולו היכי עביד הכי והאמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן [ז]בכל מקום מותר להרהר חוץ מבית המרחץ ובית הכסא וכ"ת בלשון חול א"ל [ח]והאמר אביי [ט]דברים של חול מותר לאומרן בלשון קודש של קודש אסור לאומרן בלשון חול [י]אפרושי מאיסורא שאני תדע דאמר [יא]רב יהודה אמר שמואל מעשה [יב]בתלמידו של ר' מאיר שנכנס אחריו לבית המרחץ [יג]ובקש להדיח קרקע ואמר לו אין מדיחין לסוך לו קרקע אמר לו אין סכין אלמא אפרושי מאיסורא שאני הכא נמי לאפרושי מאיסורא שאני אמר רבינא שמע מינה המבשל בחמי טבריא בשבת חייב דהא מעשה דר' לאחר גזירה הוה ואמר ליה טול בכלי שני ותן איני [יד]והאמר רב חסדא [טו]המבשל בחמי טבריא בשבת פטור מאי חייב נמי דקאמר [טז]מכת מרדות א"ר זירא אנא חזיתיה לר' אבהו דשט באמבטי ולא ידענא אי עקר אי לא עקר פשיטא דלא עקר דתניא [יז]לא ישוט אדם בבריכה מלאה מים ואפי' עומדת בחצר [יח]לא קשיא הא

דלית

כי האי תנא. דאמר לעיל[ב] משהתחילו עוברי עבירה התחילו לאסור הזיעה והרי לא נאסרה אלא ע"י הרוחצין בחמין מאתמול ואומרים מזיעין אנחנו ואין כאן אלא עבירת דבריהם שאסרו את החמין: **נפיש הבלייהו.** ומזיע: **מפשיר.** מחמם לשון פושרין: **מיחם אדם אלונטית.** שמתפגין בו דבכל דוכתא קרי ליה אלונטית: **על גבי מעיים.** כשהוא חם במעיו מחממין לו כלי או בגד ומניחו שם ומויעל: **ובלבד שלא יביא קומקומום בו'.** שמא יספכו עליו ומצא רוחק בשבת בחמין: **מפני סכנה.** פעמים שהן רותחין: **לא שיחמו.** לא שיניחם שם עד שיחמו: **אלא שתפיג צינתן.** במקלתן. שתפיג שתתאלף כמו וריחו לא נמר (ירמיה מח) מתרגמינן וריחיה לא פג: **לא בשביל שיבשל.** שלא תניחנו שם כדי בישול שתהא היד סולדת בו: **סכה ידה.** אבל להפשירו בפך כדרך שעושה בחול לא ופליג אדרבי יהודה: **להפירא.** מאי דאסר רבי יהודה בשמן בישול שרי ת"ק ומיס דוקא נקט ולא שיחמו דיש בהן בישול אבל שמן אע"פ שהיד סולדת דהייגו בישול דר' יהודה שרי לת"ק: **סולדת.** נמשכת לאחוריה מדאגה שלא תכוה. וזהו לשון ואסלדה בחילה (איוב ו) ואדאג בראעה ואמשך מתלוותי מדאגת יום הדין אם הייתי יודע שמיתתי קרובה ולא יחמוד: **שמן יש בו משום בישול.** הלכך לא כדי שיבשל אלא כדי שיפסר שרי דהפשרו אין זה בישולו: **ואתא רבי שמעון למימר דהפשירו זהו בישולו.** הלכך כדעבדין בחול לא ליעביד אלא כלאחר יד על ידי שינוי: **לאיסורא.** אמרה תנא קמא לשמן דמיא הוא דשרי להפשיר אבל שמן הפשרו זהו בישולו: **איכא ביינייהו כלאחר יד.** דלתנא קמא אפי' ע"י שינוי אסור: **והיכי דמי.** סלוד יש שסולד מרתיחה מועטת ויש שאינו סולד: **נכנסתי.** בשבת. ובחמי טבריא הוה אלא נאסרו דלאמר לעיל[ב] התירו להם חמי טבריא: **באמבטי.** כגון בריכה עשויה בקרקע שהמים נכנסים שם ומאספין: **ובקשתי להניח שם פך שמן.** להפשיר לשון הימנו קודם הרחיצה: **טול.** מן המים: **בכלי שני.** שילטנו מעט דכלי שני אינו מבשל ואמ"כ תן הפך לתוך אותו כלי שני. דהך אמבטי שהחמין נמשכין לה מן המעיין חשיב לה ככלי ראשון שנרתחו בו שאע"פ שהעבירו מעל האור מבשל כדתנן לקמן (ד' מב.) המילפם והקדירה שהעבירן מרותחין לא יתן לתוכן תבלין: **וש"מ הפשרו.** במקום הרחוי לבישול: **זהו בישולו.** דהא להפשיר בעלמא הוא דקבעי ואסר ליה: **והיכי עביד הכי.** להורות הוראה שהוא דבר תורה בבית המרחץ: **דברים של קדש.** דברי תורה: **לאסור לאומרן.** במקום הטנופת ופפי' בלשון חול: **אין מדיחין.** דלמא אתי לאשויי גומות: **דהא מעשה דרבי אחר גזירה הוה.** שגזרו על הזיעה ועל כרחין בחמי טבריא הוא דהוי ורבי יהושע[ב] דאמר לעיל [ע"א] בימי רבי הוה אלמא בימי רבי כבר נגזרה: **וקאמר ליה טול בכלי שני.** אבל דאשון לא אלמא יש בהן משום בישול: **מרדום.** רדוי: **שט.** לף: **דשט באמבטי.** בשבת: **ולא ידענא אי עקר.** אגליו מן האדן דקסבר כי תנן אין שטין על פני המים במשלין פירות[יט] בנהר גדול תנן דאיכא למגזר שמא יעשה חבית של שיטין דאמבטי לא: **אי לא עקר.** רגליו: **לא ישוט.** דלתנ"ג דליכא למיגזר אסור: **ואפילו עומדת בחצר.** דליכא למיגזר שמא יתיז מים ברגליו חוץ לאדנא אמות: **הא.** דאסיר:

דלית

א) מ"י פכ"ב מהל' שבת הלכה ג סמנ לאוין סה טוש"ע או"ח סימן שיט סעיף ד:

כב ב מ"י שם הלכה ד טוש"ע שם סעיף ו:

כג ג ד מ"י ומנמ שם טוש"ע או"ח סימן שיח סעיף יד:

כד ה ו מ"י פכ"ב שם הלכה ה ו טור שו"ע שם סעיף יג וטוש"ע יו"ד סימן קה סעיף ב:

כה ז ח ט מ"י פ"ג מהלכות ק"ש הלכה ד ה טוש"ע או"ח סימן פה סעיף ב:

כו י מ"י פכ"ל מהלכות שבת הלכה ג טוש"ע או"ח סימן שלח סעיף ג:

כז כ מ"י פ"ש מהלכות שבת הלכה ג:

כח ל מ מ"י פכ"ג מהל' שבת הלכה ה טור שו"ע או"ח סימן שלט סעיף ב:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה דהא מעשה וכו' ור' יהושע בן לוי דלמר:

לעזי רש"י

טיול"א. מגבת.

מוסף רש"י

בחמי טבריה. מעיינות רותחין (פסחים מא.). **מכת מרדות.** נאו מלקות ארבעים חוס, אלא מכת מרדות, מכת רידוי מדלרבנן (יבמות נב.) רידוי בתוכחה שלא יהגיל בזה, ואין לה קצבה אלא עד שיקבל עליו (חולין קמא:).

תוס' ישנים

א) וכתב בתמצני במקום שלא לטיח הפך היתה יד סולדת בו וחם אלא אי"ל תן במקום שאין היד סולדת דאיירינן במקום שרחק ולפי לא היה היד סולדת ושמא שם לא הי' יכול להפסיר ה"ל פעמים המחיצו כבלי לאשון אף אם אין היד סולדת בו וכן המחיצו חכמים אפי' בכלי שני לקמן (מב.) גבי פסל ה"ה בתמצני:

מוסף תוספות

א. כדאמר לקמן ע"ותן לתוכו מים מרובים כדי להפשירם'. תוס' הרא"ש. **ב.** [ד]לא דמי להפשיר מים לשתיה שמותר וכו' דברחיצה דוקא אסור. תוס' הרא"ש. **ג.** שהוחמו בשבת. תוס' הרא"ש. **ד.** בשבת. תוס' הרא"ש. **ה.** (ו)פרש"י ד"ל הטעם שמא ישפכו על גופו ונראה כרוחץ גופו בשבת שהוא אסור, ולא נהירא לר"י ז"ל דלית לן לסגור כולי האי כיון דרחיצה גופה איסורא דרבנן, לכך. ריטב"ש. **ו.** [ז]תשרה האלונטית ממנו. ריטב"ש. **ז.** דהור איסורא דאורייתא. ריטב"ש.

ח) תוספתא שבת פ"ד, **ט)** [תוספתא שם], **י)** נדרים כד: (לעיל י.), לקמן קנ. ומא' קכ: ע"ז מד: קידושין לג., **יא)** [לקמן קנ:], **יב)** [ער' תוס' לקמן קמ]: ד"ה דתמ"ל], **יג)** פסחים מא., **יד)** [ימנות נב. כתובות מה: מיר כב. נח: חולין קמא:], **טו)** [ע"ל], **טז)** [מילה דף ט:].

רבינו חננאל

כי האי תנא דתנא משרבו עוברי עבירה. **תנא אמבטאות** של כרכין מטייל בהן ואינו חושש. והני מילי דכרכין אבל דכפרין כיון דזוטרין נפיש הבליהון. ת"ר **מתחמם אדם כנגד המדורה** ויוצא ומשתטף בצונן, ובלבד [שלא] ישתטף בצונן ויתחמם כנגד המדורה מפני שתפשר המים שעליו. ת"ר **מיחם אדם אלונטית ומניח** ע"ג **מעיו בשבת**, ובלבד (ישתטף בצונן ויתחמם כנגד המדורה מפני שתפשר המים) שלא יביא קומקומוס של חמין ויניחנו על גבי מעיו בשבת. ודבר זה אפילו בחול [אסור] מפני הסכנה שלא יכוה. ת"ר **מביא אדם קיתון של מים כנגד המדורה**, לא שיחמו אלא כדי שתפוג צינתן. ר' יהודה אומר מנחת אשה פך שמן כנגד המדורה לא שיתבשל אלא כדי שתפשר. רשב"ג אשה סכה ידה שמן כנגד המדורה וסכה לבנה קטן ואינה חוששת. **איבעיא להו שמן** מה לי בו אמר ת"ק. ואסיקנא אמר רב [יהודה] אמר שמואל אחד שמן ואחד חמין אם נתחמם כשעור שהיד סולדת בו אסור אין היד סולדת בו מותר. ושיעור שהיד סולדת בו, פי' (פירוש') [בירושלמי] שהיד') שולטת בו, יד סולדת היא שולטת, והוא כל שכריסו של תינוק נכוית הימנו. **הא** מעשה דר' שבקשו לו פך של שמן באמבטי ואמר להן טלו בכלי שני ותנו, שמעינן מינה תלת, ש"מ שמן יש בו משום בישול, ולפיכך בכלי ראשון אסור שנמצא מבשל שמן בשבת, וש"מ משרי בכלי שני, דכלי שני אינו מבשל, וש"מ הפשרו לא זהו בישולו. **אמר רבינא** ש"מ המבשל בחמי טבריא הואיל וגזרו רבנן עליהו חייבין מכת מרדות מדרבנן. ואקשינן דר' היאך מורה הוראה במרחץ ואמר טלו בכלי שני, כלומר זהו מותר וזהו אסור, **והא**"ר יוחנן כל מקום מותר להרהר חוץ מבית המרחץ ובית הכסא. ולא דאקשינן מדברי ר' יוחנן לר', דר' יוחנן לגבי דר' תלמיד קטן הוא, (ולא) [אלא] הא דר' יוחנן דברי הכל קבלה הוא ומשום דשמעיה מר' ר' מאיר. **תניא** לא ישוט אדם בבריכה מליאה מים ואפילו עומדת בחצר.

יט) ע"ש יש כאן ואין סיומלמי הוכא בגא"ש.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

דליף ליה גידודי. שאין שפתה גבוהה שיהיו המים עמוקים אצל שפתה כמו באמצע דכיון שאין עמוקים אם כי מטי סמוך לשפתה נוענ רגליו בקרקע וחופר וממהה הטפר לתוך המים ודמי למגבל. ולי נראה דאית ליה גידודי אי דלא דמי לגהר אצל לבלי דלית ליה גידודי דמיא לגהר ואקור: **שהניח ידיו.** כשהיה רוחץ משום נטיעות: **אי נגע.** באמה: **לאילו מכיא מכוז נעולם.** שמתחתם וגא לידי קרי וחז קלקולו של דור המבול מוליאים שבאת זרע לבטלה דכתיב כי השחית כל בשר וגו' (בראשית ו): **לכולנשת.** עשאוה להא דר' אבהו. בולשת חיילות גייס הגא לעיר. על שם שמתפשין ובולשים את העיר קרי לה בולשת: **בשעה שלוט.** כגון שהוא של אותה מלכות: **לאילו טופר.** דנראה שהוא בוש בדבר: **כי נחיה.** לגהר פניו כלפי הגהר ואין כאן משום נטיעות אסור לבסקומו: **כי סליק.** ופניו כלפי העם מותר משום נטיעות: **ר' זירא זקיף.** דחייס לדרב שלא ירגה בכופר: **משמעיע.** היה ירא לירגות לו משום דהוה בעי רבי זירא למיסק לארעא דישראל ורב יהודה לא סבירא ליה וירא פן יגזור עליו מלוך: **בבלה יובאו ושמה יהיו עד יום פקדי וגו'.** ור' זירא אמר לך הא קרא בכלי שרת כתיב כדאמרינן בשני דייני גזירות (כתובות קיא.): **הביאו לי נתר.** לחוף את ראשי וקאמר להו בלשון הקודש: **פחחו פומייכו.** ויכנס הבל בית המרחץ לתוך הגוף ויוציא הבל של זיעה: **ואשאו.** מן מים חמין ואפי' לא הוחמו אלא לרחיצה: **מוסר לאומרן.** בבית המרחץ ואפי' בלשון קודש: **הבלא.** למרחץ הנכנס לרך הפה: **מפיק הבלא.** דזיעה: **ולא הלך ד' אמות.** קודם שיצא: **מרקבא.** אינה מתעבלת לעשות זבל: **ריח רע.** ריח הפה: **ריח זוהמא.** כל גופו מזוהם בזיעה תמיד: **ולא הסיקוהו מבפנים.** שאינו מעיב בלבוש: **ולא הכניסוהו לגונן.** שהן מחזקין את הכרזל: **למים ע"ג חבית.** על שולין ולדליו שאינם נכנסים שהגחלים נוגעות בגופו, ר' חננא בר חלל אמר מפני שהרוח נכנסת לתוכו והגחלים בוערות, ר' יוסי בר אבין אמר מפני שעשוי פרקין פרקין ומתיירא שמא נתאכל דיבוקו ומוסיף מים. אנטיכי, בשם ר' יוחנן אמרי מפני שמתחממת מכחליה. **פיסקא מיהם שפינהו לא יתן לתוכו צונן.**

פשיטא דלא נגע דתניא ר' אליעזר אומר כו'. ומע"ג דרבנן פליגי עליה ושרו בפרק כל היד (נדה יג. ושם)[א] לא שרי אלא[ב] משום ממזרות אבל ירחה בכרות שפכה[ג] ויוציאו לעז על בניו שהן ממזרים[ד]: **רחץ ולא סך.** ול"ג מעיקרא[ה] דהא בכולי הש"ס רחיצה קודם סיכה דאמר בפ"ק דקידושין (דף כב:) רחצו סכו וקרא כתיב ורחצת וסכת (רות ג)[ו] מיהו קרא איכא לאוקמי בסיכה שהיתה מתקשטת עצמה לריח טוב לכן לא היתה סכה בתחלה שעל ידי רחיצה היתה מעברת הסיכה מעליה:

מוליאר הגרוף שותין ממנו בשבת. פי' בקונטרס לפי שאין מוסיף הבל אלא משמר ומקייס חוס שלהן ואנטיכי אפי' גרופה אין שותין הימנה לפי שאין מוסיפת הבל ואין נראה דלא שייך למיגזר במוסיף הבל אלא בהטמנה גזירה שמא יטמין בגמל ועוד דדוחק לומר דמתני' איירי כשעשה האיסור ועוד[ז] דאנטיכי אוסר בכל ענין לשתות הימנו אפילו בהשאה ואי להחזיר תנן משהין אפילו באינו גרוף ועוד אי משום תוספת הבל אסרה ליה מתני' בשאין תקשה לרבה ורב יוסף דאמרו לעיל (דף לח.) בשבת קדלה ע"ג כירה ובשלה בשבת אע"ג דלא נתבשלה כמאכל בן דרוסאי ואפי' במזיד ונראה כפי' ה"ר פורת מוליאר הגרוף שותין הימנו בשבת שמוחזק המים חמין בין לפי שהמים אינן כ"כ חמין במוליאר שיתבשל היין מן המים שמוחזק לתוכו אבל אנטיכי אע"פ שגרופה[ח] אין שותין הימנה[ט] לפי שאנטיכי יש בה הבל יותר[י] ומתבשל היין מן המים בשעת מזיגה[יא] וכ"מ בירושלמי[יב]: והלא

דלית ליה גידודי הא דאית ליה גידודי: וא"ר זירא אנא חזיתיה לר' אבהו שהניח ידיו כנגד פניו של מטה ולא ידענא אי נגע אי לא נגע פשיטא דלא נגע דתניא [ט]ר' אליעזר אומר [א]כל האוחז באמה ומשתין כאילו מביא מבול לעולם אמר אביי עשאוה כבולשת דתנן [ב]בולשת שנכנסה לעיר בשעת שלום חביות פתוחות אסורות סתומות מותרות בשעת מלחמה אלו ואלו מותרות לפי שאין פנאי לנסך אלמא כיון דבעיתי לא מנסכי ה"נ כיון דבעית לא אתי להרהורי והכא מאי ביעתותא ביעתותא דנהרא איני והאמר ר' אבא אמר רב הונא אמר רב כל המניח ידיו כנגד פניו של מטה כאילו כופר בבריתו של אברהם אבינו לא קשיא הא כי נחית הא כי סליק כי הא דרבא שחי ר' זירא זקיף רבנן דבי רב אשי כי קא נחתי זקפי כי קא סלקי שחי [ג]ר' זירא הוה קא משתמיט מדרב יהודה דבעי למיסק לארעא דישראל דאמר רב יהודה [ד]כל העולה מבבל לא"י עובר בעשה שנאמר [ה]בבלה יובאו ושמה יהיו אמר איזיל ואשמע מיניה מילתא ואיתי ואיסק אזל אשכחיה דקאי בי באני וקאמר ליה לשמעיה הביאו לי נתר הביאו לי מסרק פתחו פומייכו ואפיקו הבלא ואשתו ממיא דבי באני אמר אילמלא [ו](לא) באתי אלא לשמוע דבר זה דיי בשלמא הביאו נתר הביאו מסרק קמ"ל דברים של חול מותר לאומרם בלשון קדש פתחו פומייכו ואפיקו הבלא נמי כדשמואל דאמר שמואל הבלא מפיק הבלא אלא אשתו מיא דבי באני מאי מעליותא דתניא [ז]אכל ולא שתה אכילתו דם וזהו תחילת חולי מעיים [ח]אכל ולא הלך ד' אמות אכילתו מרקבת וזהו תחילת ריח רע הנצרך [ט]לנקביו ואכל דומה לתנור שהסיקוהו ע"ג אפרו וזהו תחילת ריח זוהמא רחץ בחמין ולא שתה מהן דומה לתנור שהסיקוהו מבחוץ ולא הסיקוהו מבפנים רחץ בחמין ולא נשתטף בצונן דומה לברזל שהכניסוהו לאור ולא הכניסוהו לצונן רחץ ולא סך דומה למים ע"ג חבית: **מתני'** מוליאר הגרוף שותין הימנו בשבת אנטיכי אע"פ שגרופה אין שותין הימנה: **גמ'** היכי דמי מוליאר הגרוף הא מים מבפנים וגחלים מבחוץ אנטיכי רבה אמר בי כירי רב נחמן בר יצחק אמר בי דודי מאן דאמר בי דודי כ"ש בי כירי ומאן דאמר בי כירי אבל בי דודי לא תניא כוותיה דרב נחמן אנטיכי אע"פ שגרופה וקטומה אין שותין הימנה מפני שנחושתה מחממתה: **מתני'** המיחם שפינהו לא יתן לתוכו צונן בשביל שיחמו אבל נותן הוא לתוכו או לתוך הכוס כדי להפשירן: **גמ'** מאי קאמר אמר רב אדא בר מתנא הכי קאמר [י]המיחם שפינה ממנו מים חמין לא יתן לתוכן מים מועטים כדי שיחמו אבל נותן לתוכו מים מרובים כדי להפשירן והלא

דתני' בשמעיכי לשון שולים הן והן אומרים לשון מושת ושאני מחשת מחרש: אנטיכי. מפרש בגמרא: **גמ' בי כירי.** אצל יש בכירה אצל אצלייה שבגחלים בו ומים נתונים בתוכה השני ואע"ג דדמי למוליאר מיהו כירה דופנה עב והאור תדיר בתוכה כל ימות החול ודופנה חס מאד ומוסיף הבל במים אע"פ שגרופה מן הגחלים: **בי דודי.** יורה גדולה עושין לה שני שוליים ונותנין גחלים בין שניהם והמים על העליונים: **וכל שכן.** דבי כירי אסור בכל דבפרישת שמתוך שהאור תדיר בו ודופנו עב מרתיח: **אנא בי דודי נא.** שהרי הוא כמוליאר: **שנתושפה.** נתושת שלה אלמא ביורה של נחשת קאי ונחשת משמר רתיחתו. ואני אומר נחושתה לשון שולים בלבמיב (ירמיה לא יח) יען הסף נחשתן ולשון של המשנה נחשתו של תנור במסכת כלים (פ"ח מ"ג) ושאני אנטיכי ממוליאר דמתוך שהשולים מכוסים חומס משמר ואע"ג שגרפו גחליהם: **מתני' המיחם.** קומקמוס של חמין: **שפינהו.** כולה מתניתין מפרש בגמרא: **גמ' מאי קאמר.** מאי פינהו ומאי לא יתן והדר אמר אצל נותן: והלא

א) נדה יג. מנ., ב) ע"ז ע: כתובות כז. [נדה יג.], ג) כתובות קו: כרכות כד:, ד) [ע"ר תוספות מגילה כח. ד"ה אלמלא], ה) [עי' ב"מ קיג:], ו) [ולקמן פב. ע"ש], ז) [וע"ש תוספות יומא ל. ד"ה מלוה],

רבינו חננאל

א"ר זירא חזיתיה לר' אבהו שהניח ידיו כנגד פניו של מטה וכו'. פי' ר' אבהו היה יורד בנהר לטבול ואפילו נגע לא חיישינן. (לה) [והא] דתניא ר' אליעזר אומר כל האוחז באמה ומשתין כאילו מביא מבול לעולם, כלומר מתחמם ומוציא שכבת זרע ונמצא משחית זרעו על הארץ, הני מילי היכא דלא מיבעית אבל היכא דמיבעית כגון ר' אבהו דהוה מבעית מעליית הנהר אין לו פנאי להתחמם כמו שאין פנאי לבלשת לנסך, הילכך אפילו נגע לא חיישינן ליה. והני מילי דשרי להניח ידיו כנגד פניו של מטה כשעולה מן הנהר אבל כשיורד בנהר לא, כרב דאמר כל המניח ידיו כנגד פניו של מטה כאילו כופר בבריתו של אברהם אבינו וכרבנן דבי רב אשי דכי נחתי זקפו כי סלקי שחו. אמר רב יהודה כל העולה מבבל לא"י עובר בעשה שנאמר בבלה יובאו ושמה [יהיו] עד יום פקדי אותם נאם ה'. הלך ר' אבא ומצאו לר' יהודה במרחץ והיה אומר לשמשיו בלה"ק, הביאו לי נתר, הביאו לי מסרק, פתחו פומייכו ואפיקו הבלא ואשתו מיא דבי באני, למדנו ממנו כי דברים של חול מותר לאומרן במרחץ בלה"ק, אמר אילו לא [באתי] אלא לשמוע דבר זה דיי. מתני' מוליאר. תנא מים מבחוץ וגחלים מבפנים והוא של חרס ואם גרף גחלים שרי. אנטיכי, א"ר נחמן בי דודי ושל נחושת היא. ותניא כרב נחמן אנטיכי אע"פ שגרופה אין שותין הימנה בשבת מפני שנחושתה מחממתה. ירושלמי מוליר שאינו גרוף אסור מפני שהגחלים נוגעות בגופו, ר' חננא בר חלל אמר מפני שהרוח נכנסת לתוכו והגחלים בוערות, ר' יוסי בר אבין אמר מפני שעשוי פרקין פרקין ומתיירא שמא נתאכל דיבוקו ומוסיף מים. אנטיכי, בשם ר' יוחנן אמרי מפני שמתחממת מכחליה. **פיסקא מיהם שפינהו לא יתן לתוכו צונן.**

עין משפט נר מצוה

כט א מיי' פכ"ח מהל' מילה טוש"ע יו"ד סי"ב סימן כג יד ושוש"ע סי"ב סימן כג סעיף ד:

ל ב מיי' פ"ב מהלכות מלכים הלכה יב:

לא ג מיי' פ"ד מהלכות דעות הלכה כ:

לב ד מיי' (פי"ב מהל' שבת הלכה ח) וסי"ב הלכה ו סמג לאוין סה טוש"ע יו"ד סימן שיח סעיף יב:

תורה אור השלם

1 בְּבֶלָה יוּבְאוּ וְשָׁמָּה יִהְיוּ עַד יוֹם פְּקֹדִי אֹתָם נְאֻם יְיָ וְהֶעֱלִיתִים וַהֲשִׁיבוֹתִים אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה:

ירמיהו כז כב

מוסף רש"י

בולשת. חיל, על שם שמתפשים ומותפים קרי לה בולשת, כלומרגמיין ויתפס (בראשית מד) ובלש (עי"ז נ:). שמתפשים כל המעמוגים (כתובות כז.) **ומוזחין** (נדה יג.). **משתמיט מינה.** לא היה נגלה אליו (ברכות כז.). **דבעי למיסק לארעא דישראל.** וכן יהודה מוקה נידון, להכי הוה משתמיט מיניה (כתובות קיב.). **וזהו** תחלת ריח זוהמא. כל גופו מפרים מזיעה מסרחת, שהרוח נכנס בגופו ונפגריו והוה בו לזיעה מזוהמת (לקמן פב.).

מוסף תוספות

א. לאחתו באמה ולהשתין. ריטב"ש. ב. במשתין. מוס' נדה יג. ד"ה אמה. ג. משום ניצוצות. מוס' הרא"ש. ד. אבל לצורך ד"א אסרי. מוס' נדה יג. ד"ה אמה. ה. דסיכה שאחר הרחיצה היא מכנסת תועלת רחיצת החמין לתוך גופו. מוס' הרא"ש. ו. אלמא דסיכה אחר רחיצה היא. מוס' הרא"ש. ז. לימא תהרי תיובתיה מהכא למ"ד להחזיר תנן אבל לשהות משהין אע"פ שאינה גרופה ואינה קטומה, דהא. רשב"ש. ח. ונשתהו המים עליה בהיתר. מוס' הרא"ש. ט. בין מזוג מכלי ראשון, בין מזוג מכלי שני גזירה שמא ימזוג בכלי ראשון. מוס' הרא"ש. י. והמים שבתוכו חמין ביותר. מוס' הרא"ש. יא. הלכך אסרו למזוג היין לתוך המים אפי' כשנתנן לתוך הכלי שני, לפי שאף בכל"ש המים חמין ביותר ואיכא למגזר אטו כל"ר. מוס' הרא"ש. יב. דטעמא משום מבשל, דגרס' התם ר' יוסף בר אבין אמר מפני שעשוי פרקים פרקים ומתיירא שמא נתעקל דבוקו, ומוסיף מים', אלמא חיישינן שמא יתן לתוכו מים ומבשלין, והיינו כעין פי' הר' פורת שפירש משום חשש בישול. מוס' הרא"ש.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות